

K NÁZVU PROSA

České slovo proso je podle Machkova Etymologického slovníku z roku 1971 slovo všeslovanské. Původ jeho je ale „temný“, snad „praeevropský“. Selo se podle tohoto slovníku zpravidla jako první obilnina do půdy nově získané žďáření. Přívlasek setý znamená rostlinu kulturní, setou, člověkem pěstovanou.

Proso seté je latinským názvem *Panicum miliaceum*. V latinském názvu slovo *Panicum* souvisí se slovem *panis*=chléb, přičemž v indoevropském prajazyce znamenalo slovo pá jídlo. Tento jazykový základ možná slyšíme např. v slově *papat*, *papinkat*, tedy označení jíst pro děti. Známe je také v dětské souvislosti slovo *papa*, *papu* zejména ve významu kaše,

kašička. V mluvě dospělých by tu mohlo být pak možná příbuzné krajové či nářeční slovo *papula*, což je hrubé označení pro ústa.

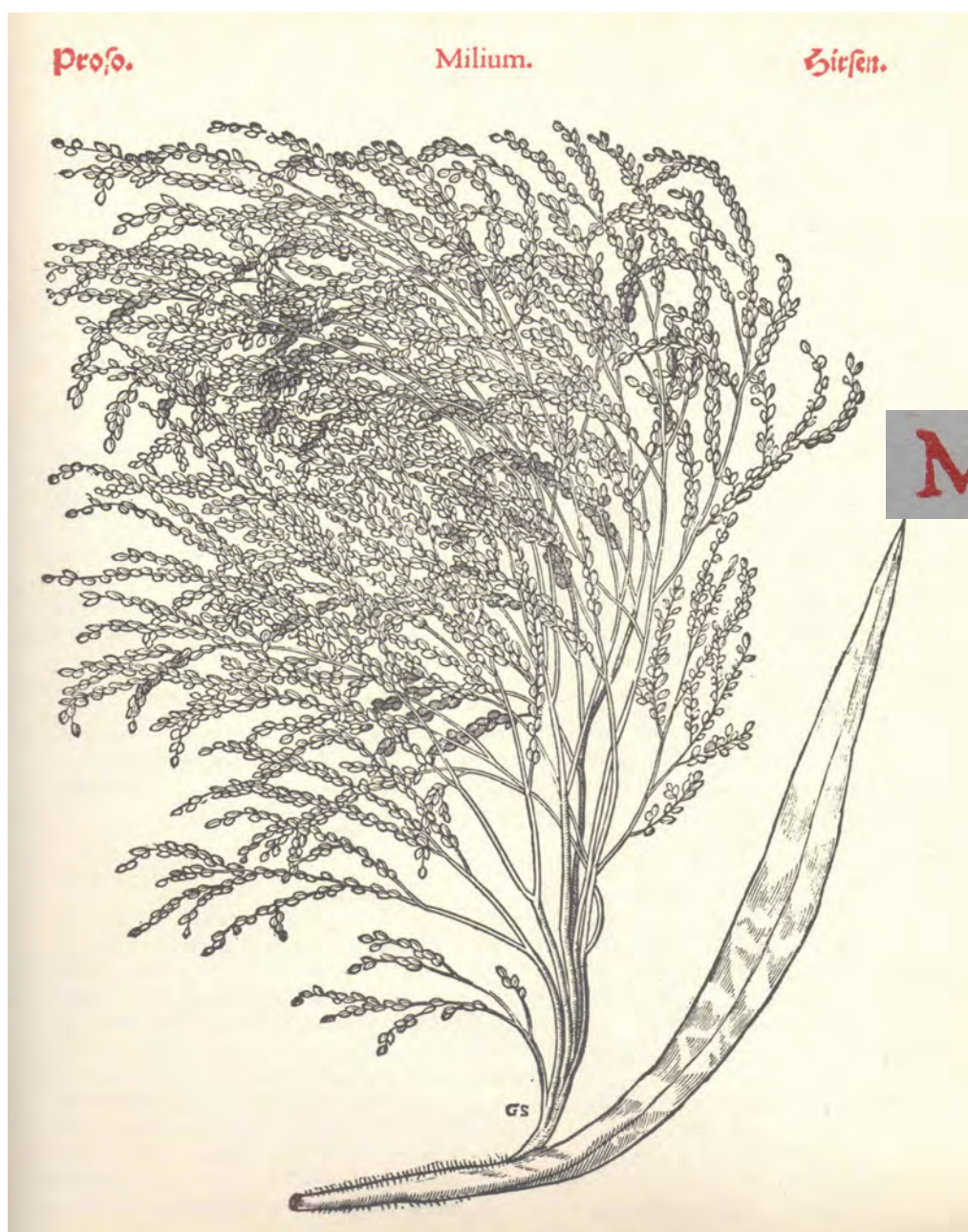
Druhé latinské jméno *prosa miliaceum* je podle jednoho výkladu od *milium* – prosný, pšeničkovitý, a to od *Milium* pšeničko, přičemž starý český název pro proso byl pšeno,

které zůstalo zachováno ve slovenštině. Podle výkladu jiného má *miliaceum* souvislost s latinským základem *mili* ve významu tisíc nebo tisícina. Například milion je tisíc tisíců, miligram je tisíc díl gramu apod. Je to ale vlastně velmi velké, až nepočitatelné množství. U *prosa* navozující a ukazující velký počet – „tisíc“ – zrněk v jedné prosné latě či na jedné rostlině.

Ať tak či tak, slovo *miliaceum* má souvislost a slyšíme ho v současném anglickém označení *prosa millet*. I když slovo *millet* se v angličtině může užívat i pro jiné botanické druhy než proso seté, například pro bér vlašský. Německé označení *prosa Hirse* pochází ze starogermánského

hirs, odvozeného od indogermánského označení pro výživu, nasycení, výživnost. V němčině se různé druhy *prosa* rozlišují ve složeninách např. jako *Rispenhirse* nebo *Echte Hirse* (*proso seté*), *Kolbenhirse* (*bér vlašský*), *Japanhirse* (*ježatka obilní*), *Blutrote Fingerhirse* (*rosička krvavá*) a jiné.

pd

Milium.

Latinské pojmenování prosa setého „Milium“ vidíme napsáno nahoře (mezi českým slovem Proso a a německým Hirsen) nad prosnou latou v Mattioliho herbáři ze 16. století. Toto slovo má snad souvislost s jazykovým základem mili, tedy tisíc, navozující skutečnost, že lata prosa obsahuje „tisíc“ semen. Na obraze skutečně vidíme bohatou, do plochy rozprostřenou, latu s mnoha a mnoha zrnky. Kdo by chtěl, může je zkusit spočítat, kolik jich vlastně na obrázku je.